

SPAȚIUL SCHENGEN – ÎNTRE INTEGRARE EUROPEANĂ ȘI PROVOCĂRILE DE SECURITATE ALE SECOLULUI XXI

SANDA CINCĂ*

*„Europa nu va fi construită dintr-o dată sau conform
unui plan unic, general. Ea va fi construită prin realizări
concrete, care creează mai întâi o solidaritate de facto.”*

Robert Schuman (9 mai 1950)

*„Schengen a fost copilul nelegitim al Europei [...] dar chiar
și copiii nelegitimi sunt, la urma urmei, rodul iubirii [...]”*

Van de Rijt (1999: 37)¹

Abstract. *The article examines the evolution of the Schengen Area as a fundamental element of the European construction, integrated into the broader framework of the European Area of Freedom, Security and Justice (EASJ), and the impact of European crises on cooperation between Schengen Member States. The study traces the main stages of the development of the Schengen project – from the intergovernmental initiative in 1985, to its inclusion in the acquis of the European Union through the Treaty of Amsterdam and up to the present day – highlighting its impact on the free movement of persons and on the strengthening of European internal security. The analysis focuses on the major achievements of the Schengen Area and examines how the main contemporary challenges have led to the migration crisis and the health crisis, which have directly affected the functioning of the Schengen Area and tested the resilience of its mechanisms. The conclusion underlines that, despite the tensions generated by recent crises, the Schengen Area remains an essential pillar of European integration and reflects the fragile balance between freedom of movement, security and solidarity between Member States.*

Keywords: *Schengen Area; European Area of Freedom, Security and Justice; European integration; freedom of movement; internal security; European crises.*

* Cercetător științific dr. III, Departamentul de Relații Internaționale, Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I.C. Brătianu”, Academia Română.

¹ Ruben Zaiotti, *Cultures of Border Control. Schengen and the Evolution of European Frontiers*, London, Chicago, University of Chicago Press, 2011, p. 177 și p. 67, disponibil la <https://www.researchgate.net/publication/273634758>, accesat la 12.11.2025.

Rev. Șt. Pol. Rel. Int., XXII, 4, pp. 135–156, București, 2025.

Introducere

De la Planul Schuman (1950) și până în prezent, Uniunea Europeană (UE) a realizat mai multe acorduri istorice, între care *Actul Unic European* și *Acordul Schengen*, în urma cărora au rezultat Piața Unică Europeană/Zona Euro și Spațiul Schengen, considerate la scară largă cele mai tangibile realizări ale integrării europene. „Moneda unică” și „călătoriile fără pașaport” reprezintă proiecte extrem de ambițioase pentru UE, deoarece această organizație nu funcționează după regulile unui stat federal european, ci este o organizație hibridă, care funcționează atât după reguli supranaționale, cât și interguvernamentale.

Spațiul Schengen/„Schengenland” „Spațiul fără frontiere interne”/„Spațiul de călătorie fără pașaport al UE”, considerat unul dintre principalii piloni ai proiectului european de integrare, a fost creat printr-un acord semnat în urmă cu 40 de ani de către cinci state membre ale Comunității Economice Europene (CEE) de atunci, integrat apoi în arhitectura instituțională a UE și, pe măsură ce s-a extins, a devenit în prezent cel mai mare spațiu de liberă circulație din lume. Acordul Schengen din 1985 a urmărit eliminarea controalelor la frontierele interne, armonizarea controalelor la frontierele externe și avea ca obiectiv *libera circulație a persoanelor* între statele participante.

Se impune să facem precizarea că Uniunea Europeană cuprinde două spații, ale căror granițe nu corespund în totalitate: *spațiul comunitar*, care cuprinde teritoriile mărginite de granițe ale tuturor statelor membre ale UE, și *spațiul Schengen*, creat și reglementat în cadrul UE, cu privire la care țările acceptate în această zonă sunt de acord să elimine toate tipurile de control la frontierele dintre ele. Așadar, spațiul Uniunii Europene și zona Schengen se suprapun doar parțial, deoarece nu toate țările membre UE fac parte din zona Schengen, dar au obligația să adere, iar în zona Schengen au intrat și țări care nu sunt membre ale UE (Elveția, Norvegia, Islanda, Liechtenstein).

Spațiul Schengen a fost absorbit treptat de *Spațiul European de Libertate, Securitate și Justiție* (SELSJ) instituit mai târziu, prin Tratatul de la Amsterdam (1999), ca pilon intern al Uniunii Europene, menit să integreze politic cooperarea polițienească, judiciară, migrația și azilul, în vederea susținerii securității interne a întregului spațiu european comun. Ca atare, sunt două spații care se suprapun pe domeniul libertății de circulație și al securității interne și se completează în ceea ce privește gestionarea integrată a frontierelor, migrația, cooperarea polițienească și judiciară, împreună formând *spațiul juridic comun fără frontiere al UE*.

Scopul acestui articol este de a arăta că, deși responsabilitatea principală pentru asigurarea securității și garantarea stabilității în interiorul frontierelor revine fiecărui stat membru, în virtutea principiului suveranității naționale, prin instituirea unui spațiu fără controale la frontierele interne și cu o frontieră externă comună, statele membre au convenit să își asume responsabilitatea comună în cadrul unei construcții în care acțiunile se extind dincolo de interesele naționale. De asemenea, în contextul provocărilor și amenințărilor de securitate din ce în ce mai variate, care au și caracter transfrontalier (precum criminalitatea organizată, terorismul, imigrația ilegală, răspândirea bolilor), statele membre și-au

sporit cooperarea în domeniul gestionării frontierelor și au creat instrumente și agenții comune pentru prevenirea și combaterea acestora în vederea consolidării rezilienței europene la crizele contemporane.

Prima parte a articolului prezintă relația dintre suveranitate, frontiere/granițe și securitate la nivelul UE, iar cea de-a doua parte identifică etapele-cheie ale dezvoltării spațiului Schengen privind reglementarea, operaționalizarea și extinderea sa. Cea de-a treia secțiune examinează provocările spațiului Schengen, apărute în lipsa controalelor la frontierele interne sau din cauza unei gestionări deficitare a frontierelor externe, precum și măsurile pe care statele membre le pot lua pentru abordarea crizelor (provocate de imigrație și pandemia de Covid-19), în vederea menținerii securității spațiului european și a protejării propriilor cetățeni. Ultima parte prezintă concluzia acestui demers, potrivit căreia, în pofida tensiunilor generate de crizele recente, spațiul Schengen rămâne un pilon esențial al integrării europene, reflectând însă echilibrul fragil dintre protejarea drepturilor individuale, respectarea competențelor statelor membre și consolidarea solidarității europene în abordarea viitoarelor provocări și crize.

Suveranitate, frontiere și securitate în UE: rolul spațiului Schengen

Principalele obiective ale Uniunii Europene sunt dezvoltarea comerțului și a cooperării economice, precum și menținerea unui climat de pace și securitate pentru statele membre și pentru cetățenii care trăiesc în spațiul comun european. Referitor la spațiul european, se impun câteva precizări lapidare cu privire la relația dintre conceptele de suveranitate, granițe/frontiere și securitate din perspectiva UE.

Dimensiunea spațială a Uniunii Europene este dată de însumarea teritoriilor celor 27 de state membre care o alcătuiesc. Acestea sunt state independente, suverane și democratice care tind să își urmărească propriile interese naționale. Din perspectiva securității naționale, frontierele/granițele delimitează suveranitatea statelor membre și aria de exercitare a puterii politice. Frontierele statelor membre ale UE sunt stabile, fixe, aproape imposibil de modificat (doar în cazul unui conflict militar cu miză teritorială), iar aceste state își rezolvă divergențele prin cooperare și nu prin confruntare.

Conceptul de „securitate” a evoluat în strânsă legătură cu ideea de stat și cu relațiile dintre state, precum și cu identificarea modalităților de a garanta siguranța cetățenilor. Definiția securității (naționale) se face încă în termenii suveranității, aceasta fiind legată intrinsec de noțiunea de graniță. „Suveranitatea absolută asupra frontierelor naționale, care fusese considerată una dintre cele mai sacre vestigii lăsate moștenire prin Pacea de la Westfalia din 1648”,² a fost însă erodată de avansul continuu al integrării europene pentru statele care au aderat la UE.

² Stefano Bertozzi, „Schengen: Achievements and Challenges in Managing an Area Encompassing 3.6 million km²”, în *CEPS Working Document*, No. 284/February, Centre for European Policy Studies, 2008, disponibil la https://www.files.ethz.ch/isn/48401/284_Schengen%20Achievements%20and%20Challenges.pdf, accesat la 11.06.2025.

Tratatul UE menționează faptul că Uniunea respectă „funcțiile esențiale ale statului, inclusiv pe cea de asigurare a integrității teritoriale, menținerii dominației legii și ordinii și securității naționale”, dar și că „securitatea națională rămâne responsabilitatea exclusivă a fiecărui stat membru”³. Astfel, frontierele funcționează în sensul lor clasic⁴, atunci când se ridică problema securității naționale și asigurării securității cetățenilor aflați pe teritoriul ei, dar aceste limite ce separă statele membre tind să se estompeze atunci când sunt abordate domenii intrate în competențele comunitare, în cazul nostru odată cu atribuirea dreptului la liberă circulație a cetățenilor europeni prin legislația Schengen.⁵

Datorită faptului că statele au ales să fie parte a construcției europene, care are o importantă componentă supranațională, acestea au cedat o parte din suveranitatea lor pentru a acționa în comun în cadrul instituțiilor europene. Iar odată cu aderarea la spațiul Schengen, prin acordarea dreptului la liberă circulație a persoanelor, capitalurilor, bunurilor și serviciilor, frontierele interne la nivel comunitar, deși au rămas fixe, au fost estompeate progresiv, devenind „relaxate” și „permeabile”, însoțite însă de „o graniță externă extrem de dură”⁶. Ca atare, statele membre își păstrează în mare măsură prerogativele acordate în virtutea conceptului de suveranitate – menținerea ordinii publice și apărarea națională –, menținându-și jurisdicția deplină asupra controlului și supravegherii frontierelor naționale, deoarece acestea le delimitează de alte state suverane, și aleg să partajeze suveranitatea națională cu Uniunea Europeană în acele domenii care necesită o cooperare sporită pentru gestionarea mai eficientă a frontierelor externe ale UE, în vederea abordării provocărilor transfrontaliere și asigurării în același timp a securității.

La nivelul Uniunii Europene, *securitatea internă*⁷ se referă la protejarea spațiului european aflat între granițele externe ale Uniunii de provocările cauzate de efectele colaterale ale eliminării controalelor la frontieră din spațiul Schengen și, de asemenea, la garantarea valorilor europene comune și asigurarea respectării drepturilor fundamentale ale cetățenilor europeni. Astfel, la nivel comunitar, frontierele îndeplinesc un dublu rol – în primul rând, ele trasează limitele suveranității statelor membre, fără a ridica obstacole în calea coordonării europene a anumitor aspecte naționale, și, în al doilea rând, dobândesc în cadrul Uniunii funcția de conectare între state, fiind, practic, „porți de acces dintr-un stat membru

³ Articolul 4 alin. 2 (din TUE), în *Tratatul de la Lisabona. Versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene*, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=EN>, accesat la 2.11.2025.

⁴ Din punct de vedere juridic granița/frontiera reprezintă limita geografică care desparte două entități politice (state, guverne sau țări).

⁵ Alexandra Sarcinschi, Cristina Bogzeanu, *Europa: granițe, cetățenie, securitate*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009, pp. 17-18, disponibil la https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/europa_granite_cetatenie_securitate.pdf, accesat la 2.11.2015.

⁶ Lewis Baston, *O istorie a Europei văzută de la hotarele sale. Frontiere care ne despart și ne definesc continentul*, traducere de Cosmin Nedelcu, Editura Litera, București, 2024, p. 19.

⁷ Spre deosebire de *securitatea externă*, cealaltă dimensiune a securității UE, care abordează provocările de securitate venite din afara granițelor externe ale Uniunii prin intermediul cooperării dintre statele membre, cu scopul susținerii intereselor politice și de securitate, și formularea unui răspuns comun european. Această

în altul, făcând posibilă astfel crearea unui *spațiu european comun*⁸. Iar principiul care stă la baza existenței și funcționării acestui *spațiu european comun* este libera circulație a persoanelor (inclusiv a mărfurilor, serviciilor și capitalurilor). Această libertate de mișcare garantează cetățenilor Uniunii Europene dreptul de a circula, munci, studia și trăi în orice stat membru, fără discriminare pe criterii de naționalitate. Consacrată juridic prin Tratatul de la Roma (1957), extinsă ulterior prin tratate și consolidată în Carta Drepturilor Fundamentale a UE, libertatea de circulație constituie atât un fundament juridic al pieței interne, cât și un simbol al apartenenței la o comunitate politică și culturală, în care granițele naționale devin permeabile în beneficiul solidarității europene.

Deși în secolul XXI termenii de „graniță” și „frontieră” alternează sau se suprapun, fiind adesea priviți ca interșanjabili, la nivel comunitar trebuie făcută o distincție între cei doi termeni. La nivelul UE, organizație care înglobează atât o dimensiune națională, cât și una supranațională, vorbim despre *granițe interne* (limita dintre statele membre) și despre *granițe externe* (care pot fi identificate cu o linie de demarcație între UE și țările terțe). Noțiunea de graniță se referă, în general, la trasarea unor linii exterioare ale structurilor politice în cadrul cărora se conturează o identitate colectivă, stabilitate și securitate. Spre deosebire de granițele dintre state, în contextul UE, frontiera (internă) poate fi percepută ca o zonă de contact intermediară între culturi și sisteme politice diferite, cu o semnificație mai degrabă simbolică decât juridică. Aplicând aceste definiții la construcția europeană, caracterizată în egală măsură de „diversitate” și „unitate”, vom asocia conceptul de *graniță* limitelor externe ale UE, liniilor ce fac demarcația între construcția europeană și statele non-membre, iar pe cel de *frontieră*, liniilor dintre statele membre ale UE⁹. Mai precizăm că, deși granițele externe separă statele membre ale Uniunii de state terțe, ele tind să devină „permeabile”, permițând cooperarea, transferul de valori și obiective europene în afara granițelor și, uneori, chiar „penetrabile” (datorită dreptului la libera circulație a persoanelor, sub rezerva îndeplinirii condițiilor prevăzute în Acordurile Schengen, în cazul statelor care nu sunt membre UE)¹⁰. Mai trebuie precizat că granițele externe ale UE nu sunt stabile, ci sunt supuse modificării, având potențial fie de a se extinde, prin primirea unor noi membri în Uniune (așa cum s-a extins CE/UE de la 6 membri fondatori la 27 de membri în prezent, ceea ce e echivalent cu 7 modificări ale granițelor externe), fie de a se micșora, prin retragerea unui stat membru din UE, conform art. 50 din TUE/Tratatul de la Lisabona (activat deja de Marea Britanie, care s-a retras oficial în 2020).

Conform acestor distincții, *frontierele interne* dintre state rămân fixe dar deschise, datorită creșterii gradului de integrare internă prin acordarea dreptului

dimensiune dispune de două instrumente (Politica Externă și de Securitate Comună – PESC și Politica Comună de Securitate și Apărare – PCSA), create, dezvoltate și implementate de UE în cadrul unui pilon interguvernamental al construcției europene, pentru a gestiona aspectele referitoare la securitate și apărare (Vezi în S. Cincă, *Societate și securitate. Curiosul drum al UE*, Editura ISPRI „Ion I. C. Brătianu”, București, 2022, p. 191).

⁸ A. Sarcinschi, C. Bogzeanu, *op. cit.*, p. 17.

⁹ *Ibidem*, p. 16.

¹⁰ *Ibidem*, p. 28.

de liberă circulație, în timp ce *granițele externe*, supuse schimbărilor determinate de primirea de noi membri sau de retragerea din UE, stabilesc limitele exterioare ale construcției europene, delimitând spațiul comun de prosperitate, democrație, stat de drept, drepturi și libertăți politice de alte zone învecinate (caracterizate de instabilitate și subdezvoltare socioeconomică), iar protejarea și securizarea lor intră în competențele instituțiilor europene și ale acelor state membre care se învecinează cu țări terțe. Securitatea europeană/securitatea spațiului comun european, din perspectiva UE, rămâne circumscrisă existenței frontierelor și granițelor, care sunt utilizate atât pentru „a uni state, cât și pentru a le separa de alte state terțe în același timp”¹¹.

Spațiul Schengen: istoric, dezvoltare și extindere

Spațiul Schengen reprezintă una dintre cele mai vizibile și concrete realizări ale proiectului european de integrare. În cei 40 de ani de existență, acest spațiu s-a extins treptat, pentru a include mai multe țări, devenind o componentă esențială a unității europene. În prezent, este cel mai mare spațiu de libertate, securitate și justiție din lume, fără controale la frontierele interne. Desființarea controalelor la frontierele interne dintre state a avut drept corolar întărirea frontierelor externe ale spațiului Schengen. Aceasta înseamnă că statelor membre aflate la granițele cu state non-membre ale UE le revine responsabilitatea organizării unor controale mai riguroase la frontierele lor externe, pentru a asigura un nivel ridicat de securitate pentru cetățenii lor și pentru toate celelalte state membre.

Tratatul de la Roma din 25 martie 1957 pune bazele creării Comunității Economice Europene (CEE), însă abolirea frontierelor interne nu constituia la acel moment un obiectiv principal. Tratatul avea ca scop primordial crearea unei piețe comune și în secundar atingerea progresivă a liberei circulații a mărfurilor, serviciilor, capitalului și a persoanelor din interiorul frontierelor celor șase state membre ale CEE. Potrivit stipulărilor din tratat (art. 3 și 48), libertatea de mișcare a persoanelor era condiționată, fiind aplicată doar acelor cetățeni care desfășurau o activitate economică (muncitori, liber profesioniști sau persoane care furnizau anumite servicii) și care puteau să intre pe teritoriul statelor membre ale CEE și să iasă având asupra lor doar pașaportul sau cardul de identitate. Primii pași cu privire la ridicarea frontierelor interne s-au făcut în cadrul *summitului* Consiliului European de la Paris din 9-10 decembrie 1974, prin crearea unui grup de lucru mandatat să investigheze posibilitățile de realizare a unei uniuni a pașapoartelor, în vederea emiterii unor pașapoarte uniforme pentru toți cetățenii comunitari, având ca obiective pe termen lung armonizarea imigrației și abolirea controalelor de pașapoarte la frontierele interne.¹² Timp de un deceniu însă, nicio legislație comunitară cu privire la desființarea frontierelor nu s-a materializat.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Evelien R. Brouwer, *Digital Borders and Real Rights. Effective Remedies for Third-Country Nationals in the Schengen Information System*, Leiden, Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 2008, p. 15, disponibil la https://www.researchgate.net/publication/46710054_Digital_Borders_and_Real_Rights_Effective_Remedies_for_Third-Country_Nationals_in_the_Schengen_Information_System, accesat la 30.10.2025.

Anii 1980 au fost martorii reluării dezbaterilor privind importanța asigurării libertății de mișcare în cadrul Comunității Europene (CE), în contextul negocierilor complicate care au dus în final la adoptarea Actului Unic European (AUE)¹³ în 1986. Unul dintre principalele motive de dispută a fost transformarea Pieței Comune într-o Piață Unică până la 31 decembrie 1992, care să cuprindă un spațiu fără frontiere interne, în care să fie asigurată libera circulație a mărfurilor, persoanelor, serviciilor și capitalurilor. Întrucât la acel moment al dezbaterilor nu s-a putut ajunge la un consens cu privire la conceptul de *libertate de mișcare*, care a rămas supus votului unanim, cinci state europene fondatoare ale Comunităților Europene au decis să creeze un spațiu fără controale la frontierele dintre ele, dar în afara cadrului CE/UE, pentru a permite libera circulație a persoanelor.

Anterior semnării *Acordului Schengen*, un moment foarte important în procesul creării zonei Schengen l-a reprezentat reuniunea Consiliul European de la Fontainebleau din iunie 1984, în cadrul căreia s-a discutat planul de creare a Uniunii Europene, ideea desființării controalelor la frontierele interne și aprofundarea Pieței Comune. Acest impuls politic a fost fructificat de fostul cancelar german Helmut Kohl și președintele francez de atunci, François Mitterrand, care au luat decizia de a elimina controalele la frontiera dintre cele două țări, prin *Acordul bilateral* încheiat la Saarbrücken (13 iulie 1984).¹⁴ Acest acord reprezenta primul pas decisiv către „o abordare postnațională a controlului la frontiere”, deoarece prevedea: eliminarea imediată a controlului persoanelor, facilitarea controlului vehiculelor și transferul acestor controale la frontierele externe; angajamentul de a armoniza politica de vize; consolidarea cooperării polițienești și vamale; angajamentul de a armoniza legislația privind străinii, drogurile și armele, precum și eliberarea pașapoartelor.¹⁵

Viziunea franco-germană s-a regăsit apoi în proiectul Schengen, care a debutat odată cu semnarea *Acordului Schengen*¹⁶ la 14 iunie 1985, de către Belgia, Franța, Germania (Federală), Luxemburg și Olanda. Era un acord interguvernamental de cooperare, care a pus bazele eliminării treptate a verificărilor de pașapoarte la frontierele interne dintre aceste state. Actul, cunoscut și sub denumirea de *Schengen I*, a fost semnat la bordul unei nave aflate pe râul Moselle dintr-o mică localitate de frontieră, Schengen, din Luxemburg, aflată la granițele cu Germania și Franța, care a devenit un loc simbolic pentru cooperarea europeană în domeniu.

¹³ Actul Unic European/„Acordul European de Cooperare Economică” a fost semnat la Luxemburg și la Haga în februarie 1986 și a intrat în vigoare la 1 iulie 1987 (JO L 169, 29.6.1987). Scopul principal al AUE a fost revizuirea substanțială a Tratatului de la Paris din 1951 și a Tratatului de la Roma din 1957 pentru a accelera ritmul construcției europene, în special procesul decizional foarte lent din cauza procedurii de vot unanim. El prevede că piața internă cuprinde un spațiu fără frontiere interne și înscrie obiectivul de liberă circulație a cetățenilor.

¹⁴ Ministerul Afacerilor Interne, Schengen România, „Scurt istoric al spațiului Schengen”, disponibil la <https://schengen.mai.gov.ro/index03.htm>, accesat la 20.06.2025.

¹⁵ R. Zaiotti, *op. cit.*, p. 60.

¹⁶ „Acord între guvernele statelor Uniunii Economice Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele lor comune”, în *Official Journal* L 239, 22/09/2000, pp.13-18, disponibil la [https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_internation/2000/922\(1\)/oj/ron](https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_internation/2000/922(1)/oj/ron), accesat la 15.08.2025.

Semnarea acordului se înscrie în logica construcției europene, în cadrul căreia unul dintre obiective era deschiderea frontierelor dintre state, și a marcat un moment definitoriu în istoria europeană: stabilirea încrederii reciproce sporite prin renunțarea la controalele la frontierele interne dintre națiunile participante și, în același timp, consolidarea protecției frontierelor externe comune. Întrucât a fost semnat independent de Comunitățile Europene și nu a existat un consens între toate statele membre de la acea vreme, Acordul Schengen a întâmpinat numeroase obstacole în dezvoltarea și extinderea sa, fiind considerat o creație politică sau un experiment doar al unor state membre din cadrul CE.¹⁷

Un pas important către o mai mare integrare europeană în acest domeniu s-a făcut după dispariția Cortinei de Fier, în urma căderii Zidului Berlinului la 9 noiembrie 1989 (frontiera arbitrară care separase Europa Occidentală de Europa Răsăriteană), odată cu semnarea *Convenției de Aplicare a Acordului Schengen*¹⁸ (cunoscută și sub denumirea de *Convenția Schengen* sau *Schengen II*), la 19 iunie 1990, de aceleași cinci state și în aceeași localitate din Luxemburg, prin care „s-au abrogat controalele la frontierele interne dintre statele semnatare și s-a creat conceptul de frontieră externă”¹⁹. Decizia de desființare a controalelor la frontierele interne a reflectat atât un pas important către o cooperare practică mai strânsă la nivel european, cât și dorința colectivă de a depăși diviziunile Războiului Rece, de a promova unitatea și pacea după cel de-al Doilea Război Mondial.²⁰ Convenția Schengen a intrat în vigoare la 26 martie 1995 și a furnizat mecanismele juridice și operaționale necesare pentru implementarea eficientă a acordului. În vederea unei gestionări mai eficiente a frontierelor, în baza Convenției a fost creată o politică comună de vize²¹, cunoscută în prezent sub numele de *Viza Schengen*.

Așadar, scopul principal al acestei convenții a fost eliminarea controalelor la frontierele interne între statele semnatare și stabilirea unei singure frontiere externe a spațiului Schengen, la care controalele au fost intensificate și urmau să fie efectuate în conformitate cu un *set de reguli* convenite de comun acord, prevăzute în articolul 6 din Convenția Schengen, completat de un set de *măsuri compensatorii*, care să împiedice o posibilă periclitate a securității interne în spațiul Schengen.

¹⁷ Shichen Wang, „An Imperfect Integration: Has Schengen Alienated Europe?“, în *Chinese Political Science Review*, Vol. 1, 2016, p. 701, disponibil la <https://link.springer.com/article/10.1007/s41111-016-0040-0>, accesat la 30.08.2025.

¹⁸ „Convenție de punere în aplicare a acordului Schengen din 14 iunie 1985 între guvernele statelor din Uniunea Economică Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune“, în *Official Journal L* 239, 22.9.2000, pp. 19-62, disponibil la [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:42000A0922\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:42000A0922(02)), accesat la 15.08.2025.

¹⁹ Ministerul Administrației și Internelor, Departamentul Schengen, *Politica europeană în domeniul vizelor*, Editura MAI, București, 2009, p. 4, disponibil la <https://schengen.mai.gov.ro/Documente/utile/catutii/Brosura%20pe%20vize-2009-final-dupa%20editura.pdf>, accesat la 2.09.2025.

²⁰ European Commission, Migration and Home Affairs, „History of Schengen“, 24 March 2025, disponibil la https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/schengen-area/history-schengen_en, accesat la 15.08.2025.

²¹ Domeniul vizelor este reglementat în cap. 3, art. 9-18 din Convenția Schengen, iar politica comună de vize a fost dezvoltată ulterior printr-un Cod comunitar al vizelor care a integrat și aspectele referitoare la Sistemul Informatic privind Vizele (SIV).

Căderea Zidului Berlinului (considerat o „graniță extrem de dură”²²) și dezmembrarea Uniunii Sovietice în 1991 au adus o deschidere a frontierelor și o speranță pentru statele din Europa Centrală și de Sud-Est. Dar iluzia unor frontiere *soft* a fost repede spulberată de Convenția Schengen și Tratatul de la Maastricht din 1993, care stabileau întărirea frontierelor externe care separau membrii CEE de țările foste comuniste, considerate mai sărace și generatoare de riscuri și amenințări din perspectiva unei viitoare imigrații masive din cauze economice (țări care ulterior au fost incluse în UE și spațiul Schengen). Fosta Cortină de Fier s-a transformat într-o altă cortină, o „perdea de dantelă” (*lace curtain*)²³, iar măsurile de securizare consolidate, luate în numele prezervării securității și bunăstării introduse de Convenția Schengen, au dus la asocierea zonei Schengen cu metafora *Fortăreața Europa*²⁴.

Tratatul de la Amsterdam, adoptat în 1997, intrat în vigoare în 1999, a integrat regulile Schengen în legislația UE, printr-un *Protocol Schengen*²⁵ atașat, transformându-le într-o parte centrală a politicilor UE sub denumirea de *acquis* Schengen. Același tratat a instituit *Spațiul European de Libertate, Securitate și Justiție* (SELSJ), care „a devenit inseparabil de spațiul Schengen”²⁶. SELSJ cuprinde domenii de cooperare între state în plus față de cele prevăzute în *acquis*-ul Schengen, precum justiție, azil și drepturi fundamentale, și are ca obiectiv asigurarea unui echilibru între libertate, securitate și justiție în interiorul UE. Este vorba în special despre fostul Pilon trei (Justiție și Afaceri Interne – JAI) al construcției europene, instituit prin Tratatul de la Maastricht, un domeniu interguvernamental, care a fost revizuit la Amsterdam, primind competențe de politică europeană de sine stătătoare. Sintagma „Spațiul European de Libertate, Securitate și Justiție” a fost preluată și de *Tratatul de la Lisabona*, semnat la 17 decembrie 2007, intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, care a abolit sistemul pe piloni și a oferit o vizibilitate mai mare acestui spațiu, prin extinderea competenței UE în domeniile sale.

Așadar, SELSJ este un pilon intern al Uniunii Europene, care s-a sprijinit pe normele și principiile deja existentului spațiu Schengen, împreună cu care formează „spațiul juridic comun fără frontiere al blocului comunitar”²⁷. Competențele privind gestionarea ambelor spații sunt partajate între instituțiile UE și

²² L. Baston, *op. cit.*, p. 18.

²³ G. Wyn Rees, Mark Webber, „Fighting Organised Crime: the European Union and Internal Security”, în Adam Crawford (ed.), *Crime and Insecurity. The Governance of Safety in Europe*, Abingdon, Routledge, 2012, p. 97.

²⁴ A se vedea Jef Huysmans, *The Politics of Insecurity. Fear, Migration and Asylum in the EU*, New York, Routledge, 2006, p. 66. Sensul contemporan al metaforei „Fortăreața Europa” se referă la politica UE de închidere a frontierelor față de migrații și refugiații din afara continentului și este folosit mai degrabă pentru a critica izolarea Europei.

²⁵ „Protocol on the Schengen Acquis Integrated into the Framework of the European Union”, în *Official Journal of the European Union*, C 310/348, 16.12.2004, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:310:0348:0350:EN:PDF>, accesat la 20.07.2025.

²⁶ Camino Mortera-Martínez, *Is there a future for the EU's area of freedom, security and justice? A plan to build back trust*, Centre for European Reform, London, Bussels, Berlin, January 2022, p. 2, disponibil la https://www.cer.eu/sites/default/files/pbrief_future_JHA_25.1.22.pdf, accesat la 2.09.2025.

²⁷ *Ibidem*, p. 3.

statele membre. Deși SELSJ conține spațiul Schengen, nu se confundă cu acesta, motiv pentru care se impune o clarificare a relației dintre cele două spații.

SELSJ cuprinde toate statele membre UE, spre deosebire de spațiul Schengen, care include și state care nu sunt membre, dar și state care, deși sunt membre UE, nu beneficiază de toate avantajele zonei Schengen. Spațiul Schengen se ocupă în principal de frontiere și mobilitate, iar SELSJ este un proiect politic care cuprinde o gamă mai largă de domenii: afacerile interne, migrația, justiția și drepturile fundamentale. Ca atare, se suprapun pe domeniul libertății de circulație și al securității interne și se completează în ceea ce privește gestionarea integrată a frontierelor, migrației, cooperării polițienești și judiciare. În ceea ce privește guvernarea europeană, există o interdependență instituțională – Comisia, Consiliul și Parlamentul coordonează ambele domenii. La nivel operațional, ele interacționează prin folosirea acelorași instrumente și agenții (Frontex, SIS II, Europol, Eurojust), iar politicile celor două spații sunt corelate astfel: Schengen asigură controlul frontierelor externe, iar SELSJ politica comună de azil și migrație. În plus, eliminarea frontierelor interne din spațiul Schengen necesită mecanisme de securitate compensatorii, asigurate în cadrul cooperării polițienești și judiciare în materie penală. Ca atare, relația dintre aceste două spații este mai degrabă una de suprapunere parțială, interdependență instituțională și complementaritate funcțională.

La 27 mai 2005, la Prüm, în Germania, șapte state membre ale UE²⁸ au semnat o convenție numită Tratatul de la Prüm/ *Schengen III*²⁹, având ca obiect întărirea cooperării în lupta împotriva terorismului, criminalității transfrontaliere și migrației ilegale.³⁰ Această convenție nu a fost concepută și elaborată în cadrul legal și instituțional al UE, ci a fost rezultatul discuțiilor dintre cele șapte state membre. Era, așadar, o convenție interguvernamentală, adoptată cu scopul realizării unei cooperări mai strânse în domeniul afacerilor interne (JAI). La data de 5 decembrie 2006, la Bruxelles, s-a semnat Acordul de Implementare a Tratatului de la Prüm, care se concentrează, în principal, asupra îmbunătățirii schimbului de date dintre autoritățile de aplicare a legii din statele semnatare și acoperă cele trei domenii deja precizate și reglementate de legislația europeană. Progresele rapide înregistrate de țările partenere ale Tratatului de la Prüm au determinat și alte state ale UE să adopte sistemul Prüm, motiv pentru care la 12 iunie 2007 Convenția a fost încorporată în cadrul legislativ al UE.³¹

Potrivit Convenției Schengen din 1990 și reglementărilor ulterioare, spațiul Schengen este guvernat de un set unic de *reguli comune*, care se aplică persoanelor care trec frontierele externe ale UE: tipurile de vize necesare și modul în

²⁸ Belgia, Spania, Germania, Franța, Luxemburg, Olanda, Austria.

²⁹ R. Zaiotti, *op. cit.*, p. 223.

³⁰ Council of the European Union, „Convention between the Kingdom of Belgium, the Federal Republic of Germany, the Kingdom of Spain, the French Republic, the Grand Duchy of Luxembourg, the Kingdom of the Netherlands and the Republic of Austria on the stepping up of cross-border co-operation, particularly in combating terrorism, cross-border crime and illegal migration” (Prüm Convention), Brussels, 7 July 2005, disponibil la <https://register.consilium.europa.eu/pdf/en/05/st10/st10900.en05.pdf>, accesat la 12.10.2025.

³¹ MAI, „De la Schengen la Prüm”, fără an, disponibil la <https://schengen.mai.gov.ro/Documente/utile/catutil/DE%20LA%20SCHENGEN%20LA%20PRUM%20final.pdf>, accesat la 12.10.2025.

care trebuie efectuate verificările la frontierele externe, în conformitate cu Codul frontierelor Schengen; condițiile de intrare și acordarea vizelor pentru șederi scurte, conform politicii comune a vizelor; separarea fluxurilor de pasageri în porturi și aeroporturi, a celor care călătoresc în interiorul spațiului Schengen de cele care sosesc din țări din afara spațiului; stabilirea unor reguli pentru solicitanții de azil; coordonarea între instituțiile cu atribuții la frontieră și cooperarea polițienească sporită (transfrontalieră) dintre statele Schengen pentru combaterea criminalității transfrontaliere; cooperare judiciară prin intermediul unui sistem rapid de extrădare și transferul/recunoașterea executării hotărârilor judecătorești între jurisdicții.³²

Aceste reguli au fost completate cu o serie de *măsuri compensatorii*, menite să contrabalanseze impactul negativ al eliminării controalelor la frontierele interne și să contribuie la combaterea provocărilor comune (migrație ilegală și alte infracționalități transfrontaliere) care pot apărea în timpul controalelor la frontierele externe. Așadar, cu scopul de a împiedica o posibilă periclitare a securității interne în spațiul Schengen, au fost reglementate următoarele măsuri compensatorii: instituirea unui regim comun de vize, numit Sistemul de Informații privind Vizele (SIV); îmbunătățirea cooperării între autoritățile polițienești, vamale și judiciare ale statelor membre Schengen; crearea și implementarea Sistemului Informatic Schengen (SIS).³³

Spațiul Schengen a fost lărgit după fiecare extindere a Uniunii Europene, în prezent incluzând 29 de țări: 25 din cele 27 de state membre ale Uniunii Europene (Austria, Belgia, Croația, Cehia, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Olanda, Polonia, Portugalia, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia, România³⁴ și Bulgaria) și 4 țări care nu sunt membre ale UE (Norvegia, Islanda, Liechtenstein și Elveția, state ale Asociației Europene a Liberului Schimb – AELS). Cele trei microstate europene, Monaco, Vatican și San Marino, pot fi, de asemenea, considerate state Schengen *de facto*, deoarece nu au niciun control la frontiere cu țările Schengen

³² European Commission, Migration and Home Affairs, „Schengen area“, 27 May 2025, disponibil la https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/schengen-area_en; European Union, „Spațiul Schengen“, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/schengen.html>, accesate la 30.08.2025.

³³ A se vedea „Convenția Schengen“; Ministerul Afacerilor Interne, „România în Schengen“, disponibil la <https://schengen.mai.gov.ro/>; și MAI, „De la Schengen la Prum“, accesate la 22.07.2025.

³⁴ România se află la granița externă estică a Uniunii Europene și are de gestionat frontiere cu mai multe state non-membre ale UE (Moldova, Ucraina, Serbia), precum și vecinătatea cu Marea Neagră. Membră a UE din 2007, România a devenit membru cu drepturi depline în spațiul Schengen începând cu 1 ianuarie 2025 (cf. Deciziei Consiliului nr. 3212/2024 din 12 decembrie 2024), dată de la care gestionează 2070 de km de frontieră externă a UE (a doua frontieră externă ca lungime în UE și, în același timp, una dintre cele mai dificile), din care 1 877 km frontieră terestră. Procesul de aderare a României la spațiul Schengen, care a presupus pregătirea și adoptarea măsurilor obligatorii necesare eliminării controalelor la frontierele interne și întărirea securității la frontiera externă pe care urma să o gestioneze, conform *acquis*-ului Schengen, a avut un parcurs lung (de aproape 18 ani) și anevoios din cauza obstacolelor politice și diplomatice. Deși în decursul perioadei de preaderare la spațiul Schengen a primit patru evaluări pozitive din partea Comisiei Europene privind îndeplinirea tuturor criteriilor tehnice pentru aderarea la Schengen (2011, 2014, 2018, 2022), unele țări membre (precum Danemarca, Finlanda, Olanda, Ungaria) s-au opus aderării, invocând îngrijorări legate de statul de drept, deficiențe în măsurile de combatere a corupției și a crimei organizate sau temeri legate de combaterea migrației ilegale.

din jur.³⁵ Alte două state membre ale UE nu sunt membre cu drepturi depline ale Spațiului Schengen. Cipru participă la cooperarea consolidată în cadrul Schengen, însă procesul de eliminare a controalelor la frontierele interne se află în curs de desfășurare, iar Irlanda participă la cooperarea judiciară și polițienească și la Sistemul de Informații Schengen, dar își menține propriile politici în materie de vize și controale la frontiere.³⁶

Cu ocazia celei de a 40-a aniversări a semnării Acordului Schengen, Consiliul UE a aprobat, la 12 iunie 2025, *Declarația Schengen*, în care se subliniază „angajamentul comun față de securitatea Europei, consolidarea rezilienței și capacitatea de a face față provocărilor actuale”, iar „UE se angajează să continue să investească într-un spațiu comun fără frontiere interne, asigurând o gestionare solidă a frontierelor externe și un grad ridicat de securitate internă”.³⁷

Reglementarea și operaționalizarea spațiului Schengen

Odată cu Tratatul de la Amsterdam din 1999, principiile Schengen au fost incluse în cadrul juridic și instituțional al UE prin intermediul unui protocol anexat tratatului, *Protocolul Schengen* – care prevede cooperarea în spațiul Schengen, și prin introducerea unui nou capitol, Titlul IV – „Vize, azil, imigrație și alte politici privind libera circulație a persoanelor”.³⁸ *Acquis*-ul Schengen cuprinde următoarele documente: Acordul Schengen din 1985, Convenția de Implementare a Acordului Schengen din 1990, deciziile și declarațiile adoptate de către Comitetul Executiv Schengen, protocoalele și acordurile de aderare care au urmat, precum și toate regulamentele adoptate de Consiliul UE din 1999 până în prezent.

Ca o evoluție de ordin instituțional, potrivit Acordului Schengen și Convenției (art. 131), spațiul Schengen a dispus de un Comitet executiv și un Secretariat Schengen; începând cu 1 mai 1999, Comitetul a fost înlocuit cu Consiliul Schengen/Consiliul pentru Justiție și Afaceri Interne³⁹, iar Secretariatul a fost încorporat în Secretariatul General al Consiliului UE. De asemenea, au fost create grupuri de lucru pentru a asista Consiliul Schengen în activitățile pe care le desfășoară.

Pentru a menține încrederea între state (care trebuie să implementeze individual cadrul Schengen) și recunoașterea reciprocă a implementării regulilor comune, a fost instituit sistemul de guvernanță Schengen. Guvernanta Schengen

³⁵ S. Wang, *loc. cit.*

³⁶ European Commission, „History of Schengen”.

³⁷ Council of the European Union, „40 Years and Beyond – Schengen Declaration – A Joint Commitment to Freedom, Security and Justice”, Brussels, 12 June 2025, disponibil la <https://www.consilium.europa.eu/media/gjrnbywx/st10068en25.pdf>, accesat la 2.09.2025.

³⁸ „Tratatul de la Amsterdam de modificare a Tratatului Uniunii Europene, a Tratatelor de instituire a Comunităților Europene și a anumitor acte conexe”, „Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts”, în *Official Journal* C 340, 10/11/1997, pp. 1-144, disponibil la https://web.archive.org/web/20060110192558/http://www.ier.ro/Tratate/11997D_Amsterdam.pdf, accesat la 30.08.2025.

³⁹ Consiliul Schengen reunește miniștrii Afacerilor Interne din toate țările Schengen pentru coordonarea politicilor, abordarea principalelor provocări și asigurarea implementării corecte a normelor Schengen.

implică atât coordonare politică, cât și operațională, se bazează pe reguli comune, monitorizare regulată și cooperare strânsă între autoritățile naționale și instituțiile UE. Guvernanța Schengen are doi piloni principali: Ciclul Schengen⁴⁰, cu Consiliul Schengen în centrul său, și Mecanismul de evaluare și monitorizare Schengen, coordonat de Comisia Europeană.⁴¹

Setul de norme care reglementează spațiul Schengen, cunoscut sub numele de *Codul Frontierelor Schengen*, a fost adoptat inițial la 15 martie 2006⁴² și este aplicabil de la 13 octombrie 2006. Acest cod asigură buna funcționare și securitatea spațiului Schengen, facilitând libera circulație a persoanelor, menținând în același timp controale eficiente la frontierele externe. Codul a fost îmbunătățit la 9 martie 2016 prin Regulamentul (UE) 2016/399, iar la 13 iunie 2024 a fost modificat din nou prin Regulamentul (UE) 2024/1717, pentru a consolida rezistența spațiului Schengen la amenințări grave, precum imigrația ilegală, urgențele de sănătate publică și instrumentalizarea migranților.

Codul Frontierelor Schengen stabilește, așadar, *setul de reguli comune* care se aplică oricărei persoane care traversează frontierele externe ale spațiului Schengen (pe care le-am menționat deja), condițiile de aderare pentru statele membre și condițiile pentru reintroducerea temporară a controalelor la frontierele interne în spațiul Schengen. Normele Schengen se aplică diferit față de trei categorii principale de cetățeni: „cetățenii din interiorul spațiului Schengen a căror circulație este degrevată de orice control la frontieră; cetățenii UE din afara spațiului Schengen, afectați de controale minimale la intrarea în spațiul Schengen; cetățenii din exteriorul Uniunii pentru care sunt stabilite condiții specifice”⁴³.

Deși spațiul Schengen dispune de o gamă largă de instrumente pentru a garanta securitatea, dar fără a limita libertatea de circulație, Codul frontierelor Schengen permite statelor membre să *reintroducă controalele la anumite frontiere interne* în circumstanțe excepționale care periclitizează funcționarea generală a spațiului Schengen. Așadar, pentru menținerea unor standarde ridicate de securitate și a unei gestionări eficiente a frontierelor, precum și pentru protejarea liberei circulații, țările pot reintroduce temporar și chiar prelungi controalele la frontierele interne, ca măsură de ultimă instanță, în cazuri excepționale, precum amenințări grave la adresa ordinii publice sau a securității interne a unui stat membru (amenințări teroriste, forme grave de criminalitate organizată; situații de urgență de sănătate publică sau evenimente internaționale de proporții).⁴⁴

⁴⁰ Ciclul Schengen a fost instituit în 2022 de către Comisia Europeană și este un cadru structurat care se stabilește anual, pentru evaluarea modului în care țările Schengen implementează și respectă normele comune.

⁴¹ European Commission, Migration and Home Affairs, „Schengen Governance”, 13 June 2025, disponibil la https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/schengen-area/schengen-governance_en, accesat la 2.09.2025.

⁴² „Regulamentul (CE) nr. 562/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 martie 2006 de instituire a unui Cod comunitar privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane” (Codul Frontierelor Schengen), disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32006R0562>, accesat la 20.07.2025.

⁴³ Ruxandra Iordache, „Spațiul Schengen”, în Dan Dungaci (coord.), *Enciclopedia Relațiilor Internaționale*, Vol. II, N-Z, Editura RAO, București, 2017, p. 412.

⁴⁴ European Union, „Regimul de trecere a frontierelor UE”, EUR-lex, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/rules-on-crossing-eu-borders.html>, accesat la 12.09.2025.

Reintroducerea temporară a controlului la frontierele interne ale unui stat Schengen nu înseamnă și renunțarea la statutul de membru Schengen. În ultimii 10 ani au existat amenințări grave la adresa securității sau disfuncționalități importante la frontierele externe, care au obligat statele membre să reintroducă controale la frontierele interne, așa cum s-a întâmplat din cauza amenințărilor teroriste, în criza migrației sau în contextul pandemiei de Covid-19.

UE și statele sale membre au creat și instrumente operaționale care să ajute autoritățile de poliție și vamă din întreaga Uniune să coopereze în vederea protecției cetățenilor, combaterii amenințărilor externe, gestionării migrației și securizării frontierelor externe, adică pentru asigurarea securității interne a spațiului Schengen. Cele mai relevante instrumente sunt cele informatice: SIS I/SIS II, Sistemul de Informații privind Vizele (SIV)⁴⁵, Sistemul de intrare/ieșire (EES); Sistemul european de informații și de autorizare privind călătoriile (ETIAS), Sistemul Central European de Identificare Automată a Amprentelor (Eurodac)⁴⁶.

Sistemul de Informații Schengen (SIS) este cel mai reprezentativ sistem informatic instituit și utilizat de statele membre Schengen în cadrul cooperării operative, creat ca măsură compensatorie în baza Convenției Schengen din 1990/1995, pentru a compensa desființarea controalelor la frontiere și facilita libera circulație a persoanelor în spațiul Schengen. SIS este un sistem polițienesc care permite autorităților naționale competente și agențiilor europene, printr-o procedură automată de interogare, să obțină informații referitoare la semnalări privind persoane și obiecte. Inițial, datele conținute în SIS erau folosite în cadrul cooperării dintre autoritățile de frontieră, imigrație, poliție, vamă și judiciar din UE și din țările asociate Schengen, pentru arestarea unei persoane căutate, protecția unei persoane vulnerabile dispărute sau confiscarea unui obiect ilegal sau furat, baza de date fiind ulterior extinsă pentru controalele persoanelor la frontierele externe și eliberarea vizelor/a permiselor de ședere.⁴⁷

SIS este format din două componente: un sistem central denumit C-SIS, cu sediul la Strasbourg, prezentat deja, și secțiuni informatice naționale (N-SIS), instituite obligatoriu în fiecare stat membru, conectate *online* prin infrastructura de comunicații cu sistemul central, pentru a face schimb de informații. SIS a fost completat de o altă rețea, cunoscută sub numele de SIRENE⁴⁸ (care oferă informații suplimentare la intrarea într-o țară Schengen).

Noile inovații în tehnologia informației și necesitatea identificării unor modalități mai eficiente de combatere a criminalității organizate și de gestionare adec-

⁴⁵ SIV este un sistem informatic care conține date ale resortisanților țărilor terțe care doresc să intre pe teritoriul unui stat membru al UE, folosește luptei împotriva imigranților ilegali și a devenit funcțional începând cu octombrie 2011.

⁴⁶ Eurodac a fost creat încă din 1991, dar a devenit operațional în 2003. Este o bază europeană de date care stochează amprente digitale ale tuturor solicitanților de azil cu vârsta de peste 14 ani și este strâns legată de implementarea Convenției Dublin/Regulamentului Dublin.

⁴⁷ Poliția de Frontieră Română, „Sistemul de Informații Schengen de a doua generație SIS II”, 20 Decembrie 2023, disponibil la <https://www.politiadefrontiera.ro/ro/main/i-sistemul-de-informatii-schengen-de-a-doua-generatie-sis-ii-36581.html>, accesat la 2.09.2025.

⁴⁸ Acronimul dat activității pentru care era mandatat sistemul *Supplimentary Information Requested at National Entries*.

vată a migrației în Europa au determinat autoritățile de aplicare a legii să realizeze o variantă îmbunătățită a SIS, conform Regulamentului 1987/2006 al Consiliului. După negocieri și amânări consecutive, acest sistem de a doua generație, cu funcționalități suplimentare, a fost implementat abia în 2013, primind denumirea de SIS II.⁴⁹ În noiembrie 2018, SIS II a fost reînnoit cu noi alerte, date actualizate și funcționalități îmbunătățite, devenind operațional din 2023.⁵⁰ Contribuția SIS II la digitalizarea controlului și monitorizării frontierelor UE a schimbat metafora de *fortăreața Europa* în *e-fortăreață*.

La 1 decembrie 2012, a devenit funcțională *Agenția Europeană pentru Gestionarea Operațională a Sistemelor Informatice la Scară Largă în Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție (eu-LISA)*, cu sediul central la Tallinn (Estonia) și sediul operațional la Strasbourg (Franța), care a preluat gestionarea sistemelor IT la scară largă (SIS II, SIV și Eurodac), în vederea implementării politicilor UE în domeniile azilului, gestionării frontierelor, migrației și justiției. Interconectarea acestor sisteme informatice la scară largă, care guvernează domeniul JAI al UE, permite schimbul eficient de date: de la amprente digitale la informații privind vizele, de la înregistrările de intrare și ieșire la autorizațiile de călătorie, de la cazierul judiciar la justiția transfrontalieră. Mandatul *eu-LISA* a fost extins în 2018 pentru a implementa interoperabilitatea între sistemele existente și cele noi, inclusiv EES, ETIAS, Sistemul european de informații privind cazierul judiciar și Resortisanți ai țărilor terțe (ECRIS-TCN), precum și Platforma de colaborare a echipelor comune de anchetă (JIT CP), iar în 2024 a preluat gestionarea comunicării e-justiție prin schimb de date *online (e-CODEX)*. Interoperabilitatea stabilită în cadrul acestei agenții face din *eu-LISA* inima digitală a spațiului Schengen.⁵¹

Statele membre au creat și dezvoltat și alte instrumente operaționale pentru a oferi mai multă securitate cetățenilor europeni, precum agențiile europene: FRONTEX (pentru gestionarea frontierelor externe), EUROPOL (pentru Cooperare în Materie de Aplicare a Legii) și EUROJUST (pentru Cooperare în Materie de Justiție Penală).

În urma atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001, liderii europeni au considerat că este necesară o mai bună gestionare a frontierelor externe ale UE și crearea de capacități sporite pentru a putea combate terorismul, rețelele de imigrație ilegală și traficul de ființe umane, droguri și arme. În cadrul Consiliului European de la Laeken din 14 și 15 decembrie 2001, statele membre au lansat ideea creării unui corp european de polițiști de frontieră, care să preia conducerea politicii comune a UE privind gestionarea frontierelor sale externe. În 2004 a fost înființată, prin Regulamentul (CE) 2007/2004, *Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe (Frontex)*. Această

⁴⁹ Consiliul European, Consiliul UE, „Consolidarea frontierelor externe ale UE”, disponibil la <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/strengthening-external-borders/>, accesat la 30.08.2025.

⁵⁰ European Commission, Migration and Home Affairs, „Schengen Information System”, disponibil la https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/schengen-information-system_en, accesat la 30.08.2025.

⁵¹ EU-LISA/European Agency for the Operational Management of Large-Scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice EU-LISA, disponibil la <https://www.eulisa.europa.eu/>, accesat la 12.11.2025.

agenție, cu sediul la Varșovia (Polonia), funcțională începând cu 1 octombrie 2005, era formată din echipe multinaționale, care urmau să sprijine sistemele naționale ale țărilor UE din spațiul Schengen în toate aspectele legate de gestionarea frontierelor, de la sprijinul pe teren, formarea polițiștilor naționali de frontieră, combaterea criminalității transfrontaliere, supravegherea aeriană și colectarea de informații, până la sprijinirea procedurilor de returnare și identificarea de noi tehnologii.⁵² FRONTEX a fost reformat în 2016 prin Regulamentul (UE) nr. 1624, primind denumirea de *Agencia Europeană pentru Frontiere și Garda de Coastă*, iar în 2019 prin Regulamentul (UE) nr. 1896 a fost redenumit *Agencia Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă*. Cu fiecare modificare mandatul Agenției a fost semnificativ extins, inclusiv prin crearea unui corp permanent, al cărui personal operațional poate ajunge la 10000 de membri până în 2027, format atât din personal recrutat direct de către agenție, cât și din personal detașat de statele membre, precum și o rezervă care poate fi activată în perioade de criză.⁵³

Spațiul Schengen și crizele europene: între consolidare și limitare a libertății de circulație

Dincolo de avantajele economice și libertățile de care beneficiază statele și cetățenii europeni odată cu aderarea la spațiul Schengen, eliminarea controalelor la frontierele interne și gestionarea inefficientă a frontierelor externe, mai ales în statele cu frontieră externă mai vulnerabilă, pot avea un impact negativ pentru securitatea internă a statelor.

În ultimii 10-15 ani, spațiul Schengen s-a confruntat cu mai multe atacuri teroriste, o criză a migrației, o criză sanitară provocată de pandemia de Covid-19, episoade de crimă organizată în toate formele sale, iar în prezent se confruntă cu războiul din Ucraina, generator de imigrație și alte provocări.

Vom aborda în continuare criza migrației din 2015-2016 și criza sanitară din 2020-2022, înțelegând drept crize ale frontierelor Uniunii, și impactul acestora asupra spațiului Schengen. În cadrul cooperării dintre statele membre pentru combaterea efectelor acestor crize au fost puse, inevitabil, în discuție, dincolo de frontiere, subiecte precum statul de drept și valorile/ principiile UE în general, în special libertatea de circulație.

Numărul mare de persoane care se refugiau în spațiul european în 2015 din cauza conflictelor sângeroase din Siria și Libia a sufocat și destabilizat Uniunea, creând cea mai gravă criză de frontieră din istoria UE. UE se afla în incapacitatea de a face față acestora și s-a pus problema alegerii între menținerea „frontierelor deschise pentru toți” și „fortăreața Europa” (închiderea granițelor externe). Au apărut dezbateri politice aprinse între statele membre de la granițele externe pe

⁵² European Union, „Regulamentul (CE) nr. 2007/2004 al Consiliului din 26 octombrie 2004 de instituire a Agenției Europene pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe ale statelor membre ale Uniunii Europene”, în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 349/1, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:32004R2007>, accesat la 30.08.2025.

⁵³ Frontex, „Standing Corps”, disponibil la <https://www.frontex.europa.eu/about-frontex/standing-corps/standing-corps/>, accesat la 30.08.2025.

unde intrau refugiații (precum Italia, Grecia și Spania) și țările de destinație (în special Germania, Suedia și Olanda), preferate atât de imigranți, cât și de solicitanții de azil.⁵⁴ În final, dezacordurile privind cotele, solidaritatea și responsabilitatea comună pentru gestionarea crizei migrației au accentuat o linie de demarcație mai veche între statele din Europa de Vest și statele din Europa Centrală și de Est cu privire la respectarea statului de drept și a drepturilor fundamentale. Criza migrației a evidențiat atât dificultățile de coordonare a răspunsurilor statelor membre la numărul mare de imigranți, cât și dificultăți în menținerea unui echilibru între libertatea de mișcare și siguranța cetățenilor. Spre exemplu, printre provocările migrației pentru spațiul Schengen se numără riscul crescut de migrație ilegală, iar pentru acele state membre preferate de imigranți, o presiune asupra sistemelor lor de securitate și protecție socială.

În 2016, când Atena părea incapabilă să controleze fluxurile masive de oameni care încercau să traverseze spațiul maritim spre Europa, discuțiile despre un *mini-Schengen*, care nu ar include Grecia, au devenit tot mai intense pe coridoarele Bruxelles-ului. Pentru a pune capăt crizei fără a fi nevoie să împingă Grecia afară din Schengen, cancelarul german Angela Merkel a inițiat încheierea unui acord cu Turcia pentru a returna din Grecia solicitanții de azil respinși și a bloca accesul acestora dinspre Siria.⁵⁵

Pentru gestionarea crizei de frontiere apărute din cauza creșterii fluxurilor de imigranți din anii 2015-2016, cele mai importante soluții găsite de UE au fost adoptarea *Agendei privind migrația* la 13 mai 2015 și încheierea Acordului UE-Turcia din 20 martie 2016 pentru protejarea granițelor externe ale UE; cele mai afectate state membre de accesul migranților au luat ca măsură de ultimă instanță reintroducerea controalelor la frontierele din interiorul spațiului Schengen. Astfel, Austria, Danemarca, Germania, Suedia și Norvegia⁵⁶ au reinstabilit controale la frontierele interne, iar Franța a fost nevoită să prelungească controalele la granițele sale, controale reintroduse încă din 13 noiembrie 2015 din cauza amenințărilor teroriste.

Măsura reintroducerii controalelor la frontierele interne a fost apoi reînnoită din cauza restricțiilor de mobilitate impuse în timpul pandemiei de Covid-19 (2020-2022), fiind contestat încă o dată dreptul liberei circulații în spațiul Schengen.

Dincolo de costurile umane și economice, recenta pandemie de Covid-19 a creat multe daune colaterale, inclusiv pentru spațiul Schengen. Pentru a combate extinderea virusului, statele membre au luat inițial măsuri privind restabilirea sau extinderea verificării pașapoartelor, iar UE a impus o interdicție de intrare cetățenilor din afara Uniunii la granițele sale externe.⁵⁷ Ulterior, mai multe țări

⁵⁴ Hugo Brady, „Openness versus helplessness: Europe’s 2015-2017 border crisis”, Groupe d’études géopolitiques, 28 iunie 2021, disponibil la <https://geopolitique.eu/en/2021/06/28/openness-versus-helplessness-europes-2015-2017-border-crisis/>, accesat la 2.09.2025.

⁵⁵ *Idem*.

⁵⁶ ChatEurope, „Spațiul Schengen, o zonă fără frontiere... cu excepții”, 22 martie 2019, disponibil la <https://chateurope.eu/ro/spatiul-schengen-o-zona-fara-frontiere-cu-exceptii/>, accesat la 2.09.2025.

⁵⁷ Camino Mortera-Martínez, „Is there a future for the EU’s area of freedom, security and justice? A plan to build back trust”, Centre for European Reform, London, Bussels, Berlin, January 2022, p. 4, disponibil la https://www.cer.eu/sites/default/files/pbrief_future_JHA_25.1.22.pdf, accesat la 2.09.2025.

au instituit carantine și au introdus restricții, limitând astfel libertatea de mișcare a cetățenilor europeni în interiorul și peste granițele lor. Deși UE a reușit într-o oarecare măsură să armonizeze criteriile statelor membre privind momentul în care cetățenilor europeni li se permite să călătorească (prin introducerea unui pașaport de vaccinare Covid-19 la nivelul UE), multe restricții privind circulația mărfurilor și persoanelor au persistat până în 2022.

La acest moment, migrația, securitatea (inclusiv securitatea sanitară) și valorile UE se numără printre cele mai controversate probleme ale politicii UE, în ciuda ansamblului de standarde comune create și aplicate în spațiul Schengen. De asemenea, funcționalitatea spațiului Schengen a fost pusă sub semnul întrebării, iar încrederea între state s-a diminuat. Principiul fundamental al spațiului, libertatea de mișcare în interiorul granițelor interne, a fost pus la încercare de aceste două crize. Dacă în cazul crizei migrației au fost reintroduse temporar controalele la frontierele interne din spațiul Schengen, pandemia de Covid-19 a accentuat fragilitatea principiului, statele membre adoptând măsuri restrictive care au limitat libera circulație în numele protecției sănătății publice. În plus, creșterea populismului și a euroscepticismului în cadrul UE a generat discuții despre necesitatea restrângerii libertății de mișcare, sub pretextul protejării pieței interne și a sistemelor sociale naționale.

În spațiul Schengen, frontierele interne dintre state au reapărut ca răspuns la diverse amenințări. Mai întâi, din motive de securitate internă, pentru a împiedica mișcarea teroriștilor și a migranților, apoi ca o încercare de a împiedica răspândirea virusului Covid-19 peste granițe. O consolidare a frontierei externe a UE este considerată necesară pentru păstrarea libertăților persoanelor din interiorul Europei și pentru apărarea libertății interne de amenințările la adresa securității provenite din exterior.⁵⁸ Din aceste motive, derogările de la politica frontierelor deschise în cadrul UE aduc un dezechilibru între libertatea de circulație și asigurarea securității.

Concluzii

Spațiul Schengen se constituie astăzi într-o zonă fără frontiere, care permite libera circulație a persoanelor între țările membre, se întinde pe o suprafață de peste 4 milioane de km², din care peste 50 000 km² reprezintă frontiera externă a spațiului Schengen (aproximativ 80 % frontieră maritimă – peste 38 000 km² și 20 % frontieră terestră – aproximativ 18 000 de km²), cu o populație de peste 450 de milioane de persoane din 29 de țări membre, plus resortisanții țărilor terțe care locuiesc în UE sau care vizitează UE în scop turistic, educațional sau de afaceri. În fiecare zi, aproximativ 3,5 milioane de persoane trec frontierele interne

⁵⁸ Antonina Bakardjieva Engelbrekt, Per Ekman, Anna Michalski, Lars Oxelheim, „The EU's Internal and External Borders in a World Torn by Conflict”, în A. Bakardjieva Engelbrekt, P. Ekman, A. Michalski, L. Oxelheim (Eds.), *The Borders of the European Union in a conflictual World. Interdisciplinary European Studies*, Palgrave Macmillan, 2024, p. 263, disponibil la <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/90425>, accesat la 2.11.2025.

pentru muncă, studii sau pentru a-și vizita familiile și prietenii, iar aproape 1,7 milioane de persoane locuiesc într-o țară Schengen, în timp ce lucrează în alta.⁵⁹

Absența controalelor la frontierele interne a facilitat călătoriile, a crescut mobilitatea forței de muncă și a facilitat comerțul, promovând creșterea economică și schimburile culturale. Atât prin intermediul reglementărilor Schengen, cât și prin politicile SELSJ, UE a acordat prioritate securității interne a spațiului comun, printr-o securizare și mai mare a frontierelor sale externe.

Valoarea Schengen pentru proiectul de integrare europeană este evidentă. Scopul principal al creării spațiului Schengen a fost acela de a găsi un echilibru între libertate și securitate. În cadrul spațiului Schengen nu există frontiere interne, iar libera circulație a persoanelor (în primul rând a cetățenilor UE) a fost ridicată la rang de drept fundamental și constituie și un simbol al apartenenței la comunitatea politică și culturală care este UE. În plus, Schengen oferă o serie de instrumente pentru cooperarea și acțiunea colectivă a statelor membre, în vederea îndeplinirii obiectivelor de securitate la frontierele externe și menținerii securității interne a spațiului UE.

Cu toate avantajele sale, spațiul Schengen este expus și provocărilor. Recentele critici cu privire la spațiul Schengen își au sursele în crizele pe care UE le-a traversat în ultimii 10-15 ani, începând cu criza euro, terorismul, migrația sau pandemia, ocazii cu care s-a constatat necoordonarea eforturilor și acțiunilor statelor membre în realizarea unei ordini interne europene, mai cu seamă în situațiile în care au fost reactivate frontierele interne ale statelor membre și s-a pus problema „restrângerii sau chiar suspendării acestui spațiu privilegiat”⁶⁰. Crizele recente au demonstrat un dezechilibru între libertatea de circulație (principiul Schengen) și imperativele de securitate (gestionate prin SELSJ), dar și necesitatea adaptării instituționale operaționale, prin consolidarea agențiilor europene și noi mecanisme de solidaritate și cooperare între statele membre.

Existența dezbaterilor critice asupra aspectelor care ar putea funcționa mai bine în spațiul Schengen nu ar trebui să pună sub semnul întrebării sistemul Schengen în ansamblu. Este necesar doar ca statele membre să acționeze împreună și să-și consolideze încrederea reciprocă și, în plus, să accepte faptul „că apartenența la Schengen aduce atât drepturi, cât și obligații”, iar în lipsa acestui echilibru, „proiectul ar putea eșua – sau, cel puțin, să devină mai mic”⁶¹.

Decizia de desființare a frontierelor naționale dintre primele cinci state europene în anii '80 a reprezentat un act de încredere și pentru celelalte state europene (care au aderat treptat) și o convingere că, împreună, se pot baza pe încrederea reciprocă pentru a se proteja de încălcările frontierelor.⁶² Succesiunile de crize

⁵⁹ A se vedea Consiliul European, Consiliul UE, „Spațiul Schengen pe înțelesul tuturor”, disponibil la <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/schengen-area/>; Consiliul UE, „Spațiul Schengen. Poarta ta către libera circulație în Europa”, 2022, p. 7, disponibil la https://www.consilium.europa.eu/media/66507/20230444_pdf_qc0923008ron_002.pdf; și European Union, „Spațiul Schengen”, EUR-lex, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/schengen.html>, accesate la 20.06.2025.

⁶⁰ R. Iordache, *loc. cit.*, p. 413.

⁶¹ C. Mortera-Martínez, *op. cit.*, p. 10.

⁶² A. Bakardjieva Engelbrekt, P. Ekman, A. Michalski, L. Oxelheim, *loc. cit.*, p. 278.

din spațiul european au avut ca efect diminuarea încrederii dintre statele membre, făcându-le mai precaute unele față de altele și unele dintre ele au apelat în ultimă instanță la reintroducerea frontierelor interne pentru a se proteja. Cea mai importantă consecință a pierderii treptate a încrederii dintre state este că, în cele din urmă, aceasta ar putea duce la excluderea unor țări membre din spațiul juridic comun al UE.

Experiențele crizei migrației și a crizei sanitare au arătat că UE se confruntă cu dilema de a fortifica frontiera externă pentru a menține deschise frontierele interne. Marea provocare la care este expus spațiul Schengen este de a rămâne suficient de deschis către exterior, pentru a nu se transforma într-o *fortăreață*, și suficient de bine controlat, pentru a nu deveni o țintă pentru fenomene globale precum crima organizată, terorism, migrația generată de sărăcie sau de conflicte din diferite regiuni sau țări ale lumii. Pentru a face față provocărilor externe, Uniunea Europeană depinde de disponibilitatea statelor sale membre de a-și menține angajamentul comun față de gestionarea comună a frontierelor deschise.

Ca atare, liderii UE ar trebui să se concentreze asupra problemei de bază: scăderea încrederii dintre statele membre și impactul acestei lipse de încredere asupra cooperării, să ia măsuri pentru regândirea modului în care funcționează spațiul juridic comun fără frontiere interne și pentru clarificarea compromisurilor pe care le implică. S-a dovedit deja că încrederea, solidaritatea și partajarea sarcinilor au fost ingredientele esențiale ale extinderii spațiului Schengen.

În concluzie, cooperarea în cadrul spațiului Schengen are un rol central și depinde de capacitatea Uniunii de a găsi un echilibru între protejarea drepturilor individuale, respectarea competențelor statelor membre și consolidarea solidarității europene în abordarea viitoarelor provocări și crize.

BIBLIOGRAFIE

- „Acord între guvernele statelor Uniunii Economice Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele lor comune“ (2020), în *Official Journal* L 239, 22/09, pp. 13-18, disponibil la [https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_internation/2000/922\(1\)/oj/ron](https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_internation/2000/922(1)/oj/ron).
- Bakardjieva Engelbrekt, A., P. Ekman, A. Michalski, L. Oxelheim (2024), „The EU’s Internal and External Borders in a World Torn by Conflict“, în A. Bakardjieva Engelbrekt, P. Ekman, A. Michalski, L. Oxelheim (Eds.), *The Borders of the European Union in a conflictual World. Interdisciplinary European Studies*, Palgrave Macmillan, pp. 261-282, disponibil la <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/90425>.
- Baston, L. (2024), *O istorie a Europei văzută de la hotarele sale. Frontiere care ne despart și ne definesc continentul*, traducere de Cosmin Nedelcu, Editura Litera, București.
- Bertozzi, S. (2008), „Schengen: Achievements and Challenges in Managing an Area Encompassing 3.6 million km²“, *CEPS Working Document*, No. 284/February, Centre for European Policy Studies, disponibil la https://www.files.ethz.ch/isn/48401/284_Schengen%20Achievements%20and%20Challenges.pdf.
- Brady, H. (2021), „Openness versus helplessness: Europe’s 2015-2017 border crisis“, *Groupe d’études géopolitiques*, 28 iunie, disponibil la <https://geopolitique.eu/en/2021/06/28/openness-versus-helplessness-europes-2015-2017-border-crisis/>.
- Brouwer, R. E. (2008), *Digital Borders and Real Rights. Effective Remedies for Third-Country*

- Nationals in the Schengen Information System*, Leiden, Boston, Martinus Nijhoff Publishers, disponibil la https://www.researchgate.net/publication/46710054_Digital_Borders_and_Real_Rights_Effective_Remedies_for_Third-Country_Nationals_in_the_Schengen_Information_System.
- ChatEurope (2019), „Spațiul Schengen, o zonă fără frontiere... cu excepții”, 22 martie, disponibil la <https://chateurope.eu/ro/spatiul-schengen-o-zona-fara-frontiere-cu-exceptii/>.
- Cincă, S. (2022), *Societate și securitate. Curiosul drum al UE*, Editura ISPRI „Ion I.C. Brătianu”, București.
- Consiliul European, Consiliul UE, „Consolidarea frontierelor externe ale UE”, disponibil la <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/strengthening-external-borders/>.
- Consiliul European, Consiliul UE, „Spațiul Schengen pe înțelesul tuturor”, disponibil la <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/schengen-area/>.
- Consiliul UE (2022), „Spațiul Schengen. Poarta ta către libera circulație în Europa”, disponibil la https://www.consilium.europa.eu/media/66507/20230444_pdf_qc0923008ron_002.pdf.
- „Convenție de punere în aplicare a acordului Schengen din 14 iunie 1985 între guvernele statelor din Uniunea Economică Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune” (2000), în *Official Journal* L 239, 22.09, pp. 19-62, disponibil la [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=cel-ex:42000A0922\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=cel-ex:42000A0922(02)).
- Council of the European Union (2025), „40 Years and Beyond – Schengen Declaration – A Joint Commitment to Freedom, Security and Justice”, Brussels, 12 June, disponibil la <https://www.consilium.europa.eu/media/gjrnbywx/st10068en25.pdf>.
- Council of the European Union (2005), „Convention between the Kingdom of Belgium, the Federal Republic of Germany, the Kingdom of Spain, the French Republic, the Grand Duchy of Luxembourg, the Kingdom of the Netherlands and the Republic of Austria on the stepping up of cross-border co-operation, particularly in combating terrorism, cross-border crime and illegal migration” (Prüm Convention), Brussels, 7 July, disponibil la <https://register.consilium.europa.eu/pdf/en/05/st10/st10900.en05.pdf>.
- „European Agency for the Operational Management of Large-Scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice” - EU-LISA, la <https://www.eulisa.europa.eu/>.
- European Commission, Migration and Home Affairs (2025), „History of Schengen”, 24 March, disponibil la https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/schengen-area/history-schengen_en.
- European Commission, Migration and Home Affairs (2025), „Schengen Area”, 27 May, disponibil la https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/schengen-area_en.
- European Commission, Migration and Home Affairs, „Schengen Information System”, disponibil la https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/schengen-information-system_en.
- European Commission, Migration and Home Affairs (2025), „Schengen Governance”, 13 June, disponibil la https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/schengen-area/schengen-governance_en.
- European Union, „Regimul de trecere a frontierelor UE”, EUR-lex, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/rules-on-crossing-eu-borders.html>.
- European Union, „Regulamentul (CE) nr. 2007/2004 al Consiliului din 26 octombrie 2004 de instituire a Agenției Europene pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe ale statelor membre ale Uniunii Europene”, în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 349/1, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:32004R2007>.
- European Union, „Spațiul Schengen”, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/schengen.html>.
- Frontex, „Standing Corps”, disponibil la <https://www.frontex.europa.eu/about-frontex/standing-corps/standing-corps/>.
- Huysmans, J. (2006), *The Politics of Insecurity. Fear, Migration and Asylum in the EU*, New York, Routledge.
- Iordache, R. (2017), „Spațiul Schengen”, în Dan Dungaciu (coord.), *Enciclopedia Relațiilor Internaționale*, Vol. II, N-Z, Editura RAO, București, pp. 411-413.

- MAI, „De la Schengen la Prüm“, disponibil la <https://schengen.mai.gov.ro/Documente/utile/catuti/DE%20LA%20SCHENGEN%20LA%20PRUM%20final.pdf>.
- MAI, Departamentul Schengen (2009), *Politica europeană în domeniul vizelor*, Editura MAI, disponibil la <https://schengen.mai.gov.ro/Documente/utile/catutil/Brosura%20pe%20vize-2009-final-dupa%20editura.pdf>.
- MAI, Schengen România, „Scurt istoric al spațiului Schengen“, disponibil la <https://schengen.mai.gov.ro/index03.htm>.
- Mortera-Martínez, C. (2022), *Is there a future for the EU's area of freedom, security and justice? A plan to build back trust*, Centre for European Reform, London, Bussels, Berlin, January, disponibil la https://www.cer.eu/sites/default/files/pbrief_future_JHA_25.1.22.pdf.
- Poliția de Frontieră Română (2023), „Sistemul de Informații Schengen de a doua generație SIS II“, 20 decembrie, disponibil la <https://www.politiadefrontiera.ro/ro/main/i-sistemul-de-informatii-schengen-de-a-doua-generatie-sis-ii-36581.html>.
- „Protocol on the Schengen Acquis Integrated into the Framework of the European Union“, în *Official Journal of the European Union*, C 310/348, 16.12.2004, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:310:0348:0350:EN:PDF>.
- „Regulamentul (CE) nr. 562/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 martie 2006 de instituire a unui Cod comunitar privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane“ (Codul Frontierelor Schengen), disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32006R0562>.
- Sarcinschi, A., Bogzeanu C. (2009), *Europa: granițe, cetățenie, securitate*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I“, București, disponibil la https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/europa_granite_cetatenie_securitate.pdf.
- „Tratatul de la Amsterdam de modificare a Tratatului Uniunii Europene, a Tratatelor de instituire a Comunităților Europene și a anumitor acte conexe“, „Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts“, în *Official Journal C 340*, 10/11/1997, pp. 1-144, disponibil la https://web.archive.org/web/20060110192558/http://www.ier.ro/Tratate/11997D_Amsterdam.pdf.
- „Tratatul de la Lisabona. Versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene“, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=EN>.
- Wang, S. (2016), „An Imperfect Integration: Has Schengen Alienated Europe?“, în *Chinese Political Science Review*, Vol. 1, disponibil la <https://link.springer.com/article/10.1007/s41111-016-0040-0>.
- Wyn Rees, G., M. Webber (2012), „Fighting Organised Crime: the European Union and Internal Security“, în Adam Crawford (ed.), *Crime and Insecurity. The Governance of Safety in Europe*, Abingdon, Routledge, pp. 77-102.
- Zaiotti, R. (2011), *Cultures of Border Control. Schengen and the Evolution of European Frontiers*, London, Chicago, University of Chicago Press, disponibil la <https://www.researchgate.net/publication/273634758>.